

Dorpsstraat 7
2712 AB Zoetermeer

Port betaald
Zoetermeer

't Seghen Waert

Verenigingsblad van het Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

14e jaargang, nr 4

september 1995

'T SEGHEN WAERT

Verenigingsblad van het
Historisch Genootschap Oud Soetermeer

14e jaargang, nummer 4

september 1995

-
- Voorzitter: R.Grootveld, Glanswit 33; tel.3611720
Secretaris: H.J.M.Windmeijer, Herikerberg 86; tel.3211119
Penningmeester: J.E.Bogaers, Pitrusvaart 39; tel.3314352
- Contributie (f 25,00) storten op : Postbanknummer 3426901 ten name van
Historisch Genootschap Oud Soetermeer
- Ledenadministratie: A.van Noort, Mauritsstraat 8; tel.3163559
- Public Relations: A.A.Collenteur, Wolfertstraat 19; tel.3311835
- Redactie: C.J.Moerman-v. Voorst, Dublinstr.253;
tel.3521488
A.van Noort, Mauritsstraat 8; tel.3163559
A.A.Collenteur, schakel tussen bestuur en
redactie
- Contactpersonen
- Archeol.werkgroep (A.W.Z.): P.van Domburg, Voorweg 162; tel.3517058
- Genealogie en Heraldiek (G.W.Z.): M.Vijverberg-Kalkema, Stekelbaarssloot 35;
tel.3316552
- Sprekend Verleden (I.W.Z.): E.W.van den Burg, Fred.Hendriklaan 32;
tel.3164858
- Archief: J.M.C.Huisman-Aaftink, Bernhardstraat 2;
tel.3163179
- Historisch Museum 't Oude Huis: Dorpsstraat 7, 2712 AB; tel.3164735
- Conservator: Jouetta van der Ploeg; aanwezig
maandag t/m donderdag van 9 tot 16 uur
- Openingstijden museum: woensdag-, zaterdag- en zondagmiddag
van 13 tot 16 uur

INHOUD

- 2 Ledenbestand
- 3 Activiteitenkalender
- 4 Terugblik excursie Westland
- 5 Bijeenkomsten werkgroep Genealogie en Heraldiek
- 6 Genealogische Delflanddag op zaterdag 14 oktober a.s.
- 7 Genealogie : Vraag en Antwoord
- 9 Nutricia
- 13 Rampjaren
- 14 In gesprek met mevrouw M.A. Zonneveld-Muilwijk
- 21 Heruitgave "Zoetermeer zoals het was"
- 22 Gevelsteen Oude Kerk
- 29 Vertrokken, maar niet verdwenen (fabriek Brinkers)
- 30 AWZ landlopers in de polder ?
- 32 Uiterste inleverdatum kopij : **za 14 oktober a.s.**

Naast de adverteerders elders in dit blad maken ook de volgende bedrijven met hun financiële steun de uitgave van dit blad mogelijk:

Van As Makelaardij, Eerste Stationsstraat 61; tel. 079-164445

Bouwmarkt De Bouwhof, Bleiswijkseweg 1; tel. 079-310700

Cammeraat IJzerwaren, Eerste Stationsstraat 48; tel. 079-163731

Cammeraat Zuivelhandel, Dorpsstraat 119; tel. 079-164796

Carrosseriebedrijf Lamboo b.v., Fokkerstraat 9; tel. 079-316400

Henneken Radio en TV, Den Hoorn 7; tel. 079-163297

Nieboer Gemako Van der Spek Makelaars, Dorpsstraat 50; tel. 079-167771

Van Oosterom Schoen en Mode, Dorpsstraat 107; tel. 079-163029

Roos Kantoorboekhandel, Dorpsstraat 155; tel. 079-163580

Rooskleurig, Dorpsstraat 165; tel. 079-166009

Rové Verlichting, Dorpsstraat 198; tel. 079-166488

Schoenen Van Veen, Dorpsstraat 83; tel. 079-163165

Taxibedrijf Van der Slik, Kerkenbos 1-9; tel. 079-515151

Verlaan Verfspecialzaak, Vlamingstraat 5; tel. 079-163476

Van Waay Damesmode, Dorpsstraat 89-91; tel. 079-163167

Van Waay Herenmode, Dorpsstraat 163 a/b; tel. 079-163910

LEDENBESTAND

De 'oogst' aan nieuwe leden is deze keer niet groot: welgeteld vijf, die we hierbij hartelijk welkom heten als lid van OUD SOETERMEER. Door verhuizing en overlijden verloren we enkele leden, zodat eind juli het aantal leden 997 bedroeg. Bovendien is er een reële kans, dat dit nog zal dalen, doordat een -klein- aantal leden nog steeds hun contributie over dit jaar niet betaalde, wat uiteindelijk tot royement zal leiden.

De nieuwe leden zijn:

J. Delfos, Mariaplaats 8

J.P.M. Klink, Rembrandtstraat 34

W. van Oppen, Herikerberg 62

J.C. Sekuur, Dunantstraat 409

Mw K.W. Verlaan-Post, J.W. Frisostraat 193

A. van Noort

Dringend verzoek

Bij het bezorgen van 't Seghen Waert komt het soms voor, dat bepaalde leden verhuisd blijken te zijn. Nasporingen via familie of burens leiden soms tot het nieuwe adres, maar helaas niet altijd.

Vandaar ons dringend verzoek: als u gaat verhuizen, stuur dan a.u.b. een verhuiskaart naar Hist. Gen. Oud Soetermeer, t.a.v. ledenadministratie, Dorpsstraat 7, 2712 AB ZOETERMEER. Bij voorbaat dank !

A. van Noort

ACTIVITEITENKALENDER

- za 9 september: Open Monumentendag van 10-17 uur; het HGOS is met een kraam aanwezig in de Dorpsstraat.
- za 16 september: Deelname aan Kerkepadroute Haarlem.
Zie toelichting.
- di 26 september: Lezing door Drs. J.J. Oudenaarden over het tijdvak tussen de eerste en de tweede wereldoorlog; De Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur.
- wo 11 oktober: Lezing met dia's over de geschiedenis van de wijk Rokkeveen; Paviljoen Zoetermeer, Zilverstraat, 20.00 uur.
- di 24 oktober: Presentatie Archeologische Werkgroep Zoetermeer; Het Centrum, Frans Halsstraat 1, 20.00 uur.
Zie toelichting.
- wo 8 november: Dia's van oud en nieuw Zoetermeer; De Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur.
- do 30 november: Najaarsledenvergadering met o.a. begroting-1996; De Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur.

Toelichting Kerkepadroute Haarlem 16 september a.s.

Bij het ter perse gaan van dit nummer waren nog plaatsen beschikbaar voor de Kerkepadroute van de NCRV op zaterdag 16 september a.s. De bestemming die wij kozen, is Haarlem.

Onze touringcar vertrekt om 9.00 uur van de Marijkestraat/hoek Oranjeslaan. Terugkeer in Zoetermeer is gepland rond 17.00 uur.

Vele interessante kerken zijn te bezichtigen, waaronder de Sint Bavo.

De deelnameprijs bedraagt f 25,00 per persoon; dit is inclusief vervoer en één kop koffie of thee, exclusief lunch (eventueel zelf meenemen).

Aanmeldingen bij mevr. S. Brandhorst-Sonneveld (tel. 517047) of bij de heer C.A.L. van Wieringen (tel. 163764).

Betaling bij voorkeur op Postbankgirorekening 4788145 ten name van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer te Zoetermeer, onder vermelding van 'Kerkepadroute'.

Toelichting presentatie A.W.Z. 24 oktober a.s.

Voor de lezing van de Archeologische Werkgroep hopen wij, onder voorbehoud, dhr. J.M. Baart, stadsarcheoloog van Amsterdam uit te kunnen nodigen. In verband met de vakantieperiode is dit nog niet helemaal zeker. Er zal te zijner tijd een aankondiging geplaatst worden in het Streekblad.

Secretaris A.W.Z. Joyce van Dijk

TERUGBLIK

Bezoek aan het Westland de moeite waard

Bijna veertig deelnemers telde de excursie naar het Westland op zaterdag 17 juni j.l. En te oordelen naar de reacties na afloop van de rit was deze zeer geslaagd, ondanks het natte weer. De kenmerken en bijzonderheden van het 'Fort aan den Hoek van Holland' werden goed toegelicht door een drietal enthousiaste gidsen, die tal van interessante details wisten te melden. Enkele deelnemers hadden wat moeite met de vele trappen in het fort, maar het tentoongestelde vergoede veel. Het fort verschilt in zoverre van bijvoorbeeld Pampus, dat het een museumfunctie vervult en als zodanig tal van wapens, uniformen en andere attributen toont, vooral ook uit de bezettingstijd.

Nadat in de kantine een kopje koffie was gebruikt en de rondleiding was beëindigd, bracht de touringcar het gezelschap naar het Westlands Museum voor Streek- en Tuinbouwhistorie. Ook hier waren gidsen beschikbaar voor het bezoek aan de historische tuin met voor velen soms onbekende gewassen en het boeiende museum dat de geschiedenis van het Westland zo treffend in beeld brengt. De Activiteitencommissie van het HGOS beraadt zich nog op de bestemming van de excursie in 1996. Mocht u suggesties hebben, dan zijn deze zeer welkom bij het secretariaat of bij de redactie).

A.A. Collenteur

GENEALOGIE EN HERALDIEK

Voor de laatste maanden van 1995 zijn de maandagavonden als volgt:

INLOOPAVONDEN: elke eerste maandagavond van de maand.

VERGADERAVONDEN: 11 september en 11 december.

LEESAVONDEN: elke derde maandagavond van de maand.

WERK/STUDIEAVONDEN: alle overige maandagavonden.

Alle avonden beginnen om 20.00 uur in 't Oude Huis, Dorpsstraat 7.

Nadere inlichtingen: Marjolijne Vijverberg-Kalkema, Stekelbaarsslot 35,
2724 AR Zoetermeer ; tel. 079-331 65 52.

Oproep aan nieuwe leden van de G.W.Z.

Op **maandagavond 9 oktober 1995** organiseert de Genealogische Werkgroep Zoetermeer van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer een speciale avond voor nieuwe leden.

Deze avond is bedoeld voor nieuwe leden van het genootschap met belangstelling voor GENEALOGIE, die zich via de Genealogische Werkgroep als zodanig hebben aangemeld, hetzij op een inloopavond, hetzij via andere contacten met deze werkgroep.

Op deze avond zal dieper worden ingegaan op de doelstelling van de G.W.Z., hun activiteiten en de gedurende de laatste jaren bereikte resultaten. Ook lopende projecten en nieuwe plannen komen aan de orde.

De avond wordt gehouden in het Oude Huis, Dorpsstraat 7, Zoetermeer, ingang via de zijdeur.

In verband met beperkte plaatsruimte wordt u verzocht uw deelname telefonisch kenbaar te willen maken bij onderstaand contactpersoon vóór 1 oktober a.s. Bij deelname van meer dan 12 personen zullen op latere data extra speciale avonden worden gepland.

Aanmelding en nadere informatie bij mevr. M.E. Vijverberg-Kalkema, tel.: 31 65 52.

Vierde Genealogische Delflanddag te Delft

Op zaterdag 14 oktober 1995 zal de vierde genealogische Delflanddag worden gehouden. Van de drie organisaties die deze Delflanddagen organiseren (Genealogische Vereniging Prometheus, N.G.V. afdeling Delfland en Studiegroep Genealogie "Westland") is dit jaar de Genealogische Vereniging Prometheus de organisator.

Er zijn weer tal van deelnemende organisaties en afwisselende en interessante lezingen en demonstraties, zodat het zeker de moeite loont de dag te bezoeken.

Het programma luidt als volgt:

- openingstijd:

11.00 - 16.00 uur; gedurende de gehele tijd zijn de stands van de deelnemende organisaties te bezoeken.

- lezingen:

12.00 - 12.45 Inleiding voor beginnende genealogen. Dr. P.C.J. van der Krogt.

13.15 - 14.00 De mirakels van Delft; middeleeuwse wonderverhalen als bron.
Dr. G. Verhoeven.

14.30 - 15.15 Is uw gevonden wapen wel het juiste ? Dr. H. Klunder.

In ieder geval zullen de volgende organisaties aanwezig zijn:

- Genealogische Vereniging Prometheus
- Gen. Ver. Prometheus, heraldiek met de computer
- Gen. Ver. Prometheus, demonstratie genealogie op Internet (World Wide Web)
- Genealogische Werkgroep Oud Soetermeer
- Historische Kring Benthuizen (werkgroep genealogie)
- Historische Werkgroep Oud-Wateringen en Kwintsheul
- Historische Werkgroep Oud-De Lier/Oud-Westland
- N.G.V. afdeling Delfland
- N.G.V. Dienst Informatie en Promotie
- N.G.V. afdeling Computergenealogie
- N.G.V. Contactdienst
- N.G.V. Dienst Microfisches
- Oudheidkundige Werkgemeenschap Delft
- Studiegroep Genealogie "Westland"
- Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie "Ons Voorgeslacht"

Deze vierde Genealogische Delflanddag wordt gehouden in een ruimte van de Faculteit der Elektrotechniek van de Technische Universiteit Delft (plaatselijk bekend als E-Kafee) met de ingang in de Corn. Drebbelweg, schuin (de straat in) tegenover een Shell tankstation.

Parkeergelegenheid is ruim aanwezig.

De looptijd van en naar het NS-station Delft bedraagt ca 20 minuten.

Buslijn 129 van Den Haag Kijkduin via NS-station Delft naar Rotterdam-CS v.v. heeft een halte vlak bij het E-kafee (bushalte Stieltjesweg, tussen NS-station Delft en Rotterdam-CS). De reistijd van en naar NS-station Delft is ca 7 min.

De entreprijs bedraagt f 2,50 per persoon, ter plaatse te voldoen.

Nadere informatie bij D. Korbee, tel.: 015-786088 (indien onbemand, voorzien van een antwoordapparaat) en E-mail: dkorbee@si.tn.tudelft.nl en de andere bestuursleden van de Genealogische Vereniging Prometheus.

VRAAG EN ANTWOORD

Vragen en antwoorden voor deze rubriek kunt u zenden aan de Genealogische Werkgroep Zoetermeer, Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer, onder vermelding van 'Vraag en Antwoord'.

ANTWOORDEN

95/4 VOGELAIR/VOGELAER

Melt, Adriaen en Jasper Huijbrechtsz. Vogelair zijn inderdaad broers. Hun vader was Hubert Andriess. Het bewijs is als volgt: Op 20-12-1606 trouwde te Zoetermeer Adriaen Hubrechts, jg van Zoetermeer, met Trijntke Hillebrants. Consent werd verleend door zijn vader Hubert Andriess (DTB Zoetermeer 10, f.13). Op 26-12-1609 trouwde te Zoetermeer Melchert Hubertss, jg van Zoetermeer, won. Broekweg, met Geertge Jacobs. Consent werd verleend door Jasper Hubertss die in plaats van de vader kwam (DTB Zoetermeer 10, f.40) Jasper trouwde 22-12-1610 te Zoetermeer als weduwnaar van Maritge Hillebrants met Neeltge Leenderts (DTB Zoetermeer 10, f.50) Op 11-01-1612 wordt uitkoop gedaan door Barbara Engels, weduwe van Lenaert Huijbrechtss Vogelaeer, tegen Adriaen, Andries, Jasper en Melt Huybrechtss, ooms van de kinderen van Lenert Huybrechts Vogelaeer en Barbara Engels (RA Zoetermeer 39, f58v). Andries trouwde 20-12-1606 te Zoetermeer als Andries Hubrechtss met Eltgen Reymensdr (DTB Zoetermeer 10, f.13) In het hoofdgeld van 1622 komt hij voor als Andries Huijbertsz Visser (GA Leiden, Secr.-Arch. 1575-1816, inv.nr. 4024, blz 626) Bij de doop van zijn dochter Neeltge op 04-10-1609 te Zoetermeer wordt hij vermeld als Andries Hubrechtss Vogelaeer (DTB Zoetermeer 3, f.19) Adriaen, Andries, Lenaert, Jasper en Melt

hebben allen als eerste dochter een Neeltje. Andries is de enige bij wie onder later geboren dochtertjes een Magdaleentgen voorkomt. Op grond van deze vernoeming is te verwachten, dat de moeder van de vijf broers een Neeltje was. Dientengevolge zal de Magdaleentgen Sijmons die als weduwe van Hubert Vogelair in het Hoofdgeld van 1622 voorkomt, de tweede vrouw van voornoemde Hubert Andries moeten zijn. Hubert Andries had in 1597 een huis aan de Broekweg (GA Zoetermeer 1246 (Cohier van de taxatie van de huizen)). Magdaleentgen Sijmons woonde echter in 1622 op het Naeste Weechje. Zij zou dan verhuisd moeten zijn. Een transport van het huis aan de Broekweg komt niet voor in de transportregisters van Zoetermeer. Huberts Andries zal tussen 1609 en 1612 overleden zijn. In 1609 is hij bij het huwelijk van zijn zoon Melt nog in leven. In 1612 bij de uitkoop van de kindern van zijn overleden zoon Leenaert wordt hij niet meer vermeld.

J. Heemskerk, Zoetermeer

VRAAG

95/5 GRAAFEILAND/GRAEF EIJLAND

Gevraagd gegevens over naamdragers Graafeiland vooral in Zeeland in heden en verleden.

W. Molema, Zoetermeer

95/6 DROGENBROEK

Wie heeft er informatie over Petrus Drogenbroek (kinderen komen ook voor als Hoogenbroeck en Dunghenbroeck) jm van Liedekerke? Hij ondertrouwt te 's Gravenhage op 18-05-1681 met Catharina Helmis. Vermoedelijk heeft Petrus nog broers te weten Jan van Troghenbrugh, Jacobus van Droeghenbroeck, Joseph Droegebroeck. Zij zijn getuigen bij de doop van kinderen van Petrus en Catharina, maar worden verder in 's Gravenhage niet vermeld. Gevraagd informatie over voor- en nageslacht van genoemde personen.

M.E. Vijverberg-Kalkema, Zoetermeer

95/7 VAN BOMMEL

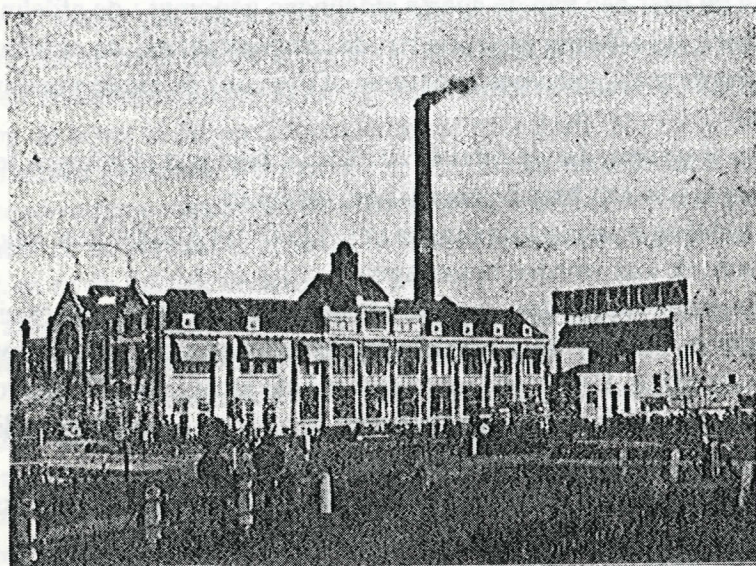
a. Michiel Jansen van Bommel ondertrouwt ('s Gravenhage) 10-08-1664 als jm van Wasbeek (=Waspik) met Anneken Aerts Vingerhoets, jd van Oosterhout. Michiel is schipper. Hij hertrouwt november 1668 (otr 4-11) met Ida Arients van Braeckel, weduwe van Dirck Tielemans van Veen. Uit beide huwelijken zijn kinderen geboren te 's Gravenhage (1666, 1669, 1670 en 1672). Wie kan mij meer informatie verschaffen over deze echtparen en hun voor-geslacht?

b. Johan Cornelis van Bommel ondertrouwt te 's Gravenhage 17-11-1675 met Anneken Jans van Ginckel. Bij de doop van drie van hun kinderen wordt een Geraerd van Bommel vermeld. In 's Gravenhage komt verder geen Geraert voor, wel een Gerrit die in 1675 huwt met Anna Catharina Pons(s)aer. Bij de doop van de kinderen van deze Gerrit wordt geen Van Bommel vermeld. Kan iemand mij verdere informatie verstrekken over voornoemde personen?

S.M.J. van Mil-Le Rütte, Zoetermeer

NUTRICIA

In het aprilnummer-1995 van dit blad werd melding gemaakt van *'streekleesboekjes ten dienste van de lagere scholen in Rijn-, Delf- en Schieland'*. Het hoofdstukje over 'Het oude Soetermeer', waarvan een gedeelte in ons blad werd opgenomen, is in 1941 geschreven door de heer **Nieuwenhuysen**, die toen hoofd was van de christelijke lagere school in de Dorpsstraat. Op verzoek van de heer Nieuwenhuysen jr. volgt hier uit een van de boekjes het negende hoofdstuk over Nutricia (blz.61 t/m 65), ook geschreven omstreeks 1941 en wel door de heer **G.F. Baljé**, destijds hoofd van de lagere landbouwschool in Zoetermeer.

Wat een bedrijf ! Wat een complex ! Wat een fijnheid van bewerking ! Wat een veelheid van produkten ! Wat een afzetgebied ! 't Is een wereldfirma. Ik heb nooit kunnen denken, dat het plaatsje Zoetermeer zulk een voornaam bedrijf herbergde. De eerste afdeling, die je ontmoet, is de 'melkontvangst'. Is dat een aparte afdeling, zul je vragen. Is dat nu wel nodig ? De boer brengt zijn melk, hij stort ze in de kannen van de fabriek en de zaak is toch in orde ? Maar zo eenvoudig is dat niet.

Eerst wordt de melk gekeurd door middel van een scheikundige proef. Zure, of ondeugdelijke melk wordt niet geaccepteerd. Op de 'melkontvangst' passeert de melk een reinigungsapparaat en wordt ze gekoeld door middel van een zogenaamde platenkoeler. Deze bestaat uit een aantal platen, waartussen ruimten van enige millimeters. Aan de ene kant stroomt koud water, aan de andere kant de melk, die op deze wijze snel afkoelt tot 13° C. Maar de temperatuur der melk moet nog meer dalen. Daartoe brengt men ze door een buis, waardoor in het midden wéér een buis loopt. De laatste is gevuld met ammoniak. Dit vocht verdampt snel. Voor die verdamping is warmte nodig. Die warmte nu wordt onttrokken aan de melk, die daardoor afkoelt tot 2° C. Nu is de melk dus ijskoud en heeft geen kans meer om te bederven.

Nu wordt ze naar een van de aparte afdelingen gepompt : de afdeling botermakerij, de afdeling melkpoeder, de condensfabriek, de afdeling voor gesteriliseerde melk, die voor chocomel of die voor de kindervoedingsmiddelen.

Je hebt nu al gezien, dat de fabriek NUTRICIA heel wat afdelingen telt en daarmee is al iets van haar belangrijkheid gebleken.

In al die afdelingen staan grote tanks van 5.000 tot 10.000 liter inhoud, waarin de melk kan worden opgeslagen.

De melkbussen worden gereinigd in een automatisch werkende reinigungs-machine, waar ze door middel van tientallen spuiten ontdaan worden van de melkresten. De bussen worden met hete lucht van 120° gedroogd. Het is nu onmogelijk dat er zich bacteriën in zouden ontwikkelen, die de volgende keer de melk zouden kunnen besmetten.

We trekken nu de fabriek verder binnen. Wat een leven. Overal rinkelen melkbussen op de granieten vloeren, overal is het bedrijvig en druk. De vloeren zijn drijfnat van het water, dat er de gehele dag wordt overgespoeld om de zaak zo hygiënisch mogelijk te houden.

Vanaf de afdeling 'melkontvangst' komen we bij het centrifuge-lokaal. Hier vinden we de centrifuge. Dit is een machine waarin de room van de melk wordt afgescheiden. Deze centrifuge verwerkt 6.000 l. melk per uur. De room, die uit de centrifuge komt, wordt nu allereerst gepasteuriseerd: ze wordt gedurende een zekere tijd op 80° - 85° C. verhit. Daardoor worden alle ziekteverwekkende bacteriën gedood. Op de koeler wordt daarna de

room weer afgekoeld, eerst door middel van water, daarna met behulp van ammoniak tot 5° C. Nu gaat de room naar de afdeling gesteriliseerde melk of naar de boterfabriek.

Daar zien we den botermaker aan het werk. Hij laat de room lopen in de roomzuurbassins. Hier worden de na de pasteurisatie nog overgebleven ongewenste bacteriën overwoekerd door opzettelijk ingebrachte melkzuurbacteriën. Deze melkzuurbacteriën vergemakkelijken ook het karnen, terwijl ze er tevens voor zorgen dat de boter een aangename geur en smaak krijgt. De room wordt nu 'dik'.

Na 20 uur gaat de room naar de karn. Deze bestaat uit een grote liggende ton van 2 meter doorsnee. Is de ton voor het kleinste deel met room gevuld, dan wordt ze om haar as rondgedraaid. Door deze beweging -de ton maakt 20 toeren per minuut- gaan de kleine vetbolletjes samenballen tot grotere, tot ze tenslotte de grootte van een rijstkorrel hebben. Na 20 tot 60 minuten onderscheiden we in de ton een vloeibare massa: de karnemelk, waarop de boter in de vorm van kleine klontjes drijft. Nu moet de boter nog driemaal gewassen worden om ze van alle karnemelkdelen te ontdoen. De kneedmachine maakt van de afzonderlijke klontjes één stevige massa. Wanneer ze nu verpakt is in vaten of pakjes en van een Rijksmerk is voorzien, kan ze de fabriek verlaten.

In de afdeling gesteriliseerde melk wordt de melk in gesloten flessen verhit tot alle bacteriën gedood zijn. Doordat deze melk volkomen steriel is, dus in het geheel geen bacteriën bevat, kan ze gedurende onbepaalde tijd bewaard worden. Het spreekt vanzelf, dat men gedurende die periode de flessen gesloten moet houden. De melk uit eenmaal geopende flessen bederft even spoedig als andere gekookte melk. Ook de pap, die in deze afdeling wordt gekookt, wordt, nadat ze in flessen is getapt, gesteriliseerd. In de Chocomel-afdeling -je likt je baard af als je ervan leest- worden de suiker, de cacao en de melk in grote kookketels gemengd en gekookt. Ook dit produkt wordt gesteriliseerd op dezelfde manier als de flessenmelk. Dit brengt weer een grote houdbaarheid mee en tevens de mogelijkheid om ze door het hele land verkrijgbaar te stellen.

We horen tegenwoordig nog al eens spreken over gecondenseerde melk. Ook hiervoor heeft NUTRICIA een afdeling. Kom maar weer mee naar binnen. Er wordt hier op twee verschillende wijzen gecondenseerd. De eerste

manier is de melk houdbaar maken door het toevoegen van een groot percentage (plm. 45 %) suiker. De melk wordt eerst gepasteuriseerd en de suiker erin opgelost. Nu komt na het koken het condenseren aan de beurt. Je moet weten dat de Hollandse koemelk voor 88 % uit water en voor 12 % uit vast melkdroge stof bestaat. Als men nu het water laat verdampen, dan heeft men, door er later weer water bij te voegen, wéér melk, die voor het gebruik gereed is. De melk wordt dus ingedampt. Men tapt de melk dan in grote vaten of in busjes, die hermetisch gesloten worden. De tweede wijze van bereiding geschiedt zonder toevoeging van suiker. Men verhit de melk tot circa 50° C. en laat het water dan snel verdampen. De ingedikte melk wordt daarna nog gesteriliseerd, zodat ze voor onbepaalde tijd houdbaar is.

Men kan begrijpen, dat in landen waar de melk schaarser is dan hier, gcondenseerde melk en melkpoeder gewilde artikelen zijn. Ook door bakkers, chocoladefabrikanten enz. worden deze produkten veel gebruikt. In de flessenspoelery, die we nu passeren, worden per uur enige duizenden flessen automatisch gereinigd. Men krijgt hierdoor de beschikking over een enorm aantal steriele flessen.

Verder produceert NUTRICIA nog een aantal voedingsmiddelen voor zuigelingen. Je hebt allemaal wel eens van 'Nutricia's Kindermeel' gehoord. Ook voor zieken heeft men lichtverteerbare voedingsmiddelen bereid, terwijl er ook gedacht is aan mensen, die op dieet moeten leven, zoals suikerzieken. In het laboratorium wordt dagelijks de ontvangen melk onderzocht op reinheid, vetgehalte, zuiverheidsgraad enz. Steeds wordt hier naar nieuwe preparaten gezocht en telkens weer komt NUTRICIA uit met nieuwe produkten ten dienste van den jongen, den gezonden of den zieken mens. Moeten we nog vermelden, dat de produkten dezer fabriek in heel de wereld zeer gezocht zijn en dat ze uitvoert naar bijna alle landen der wereld? Immers neen. Een produkt, dat men ten volle vertrouwen kan, dat door een steeds herhaalde contrôle altijd goed is, vindt zijn afzetgebied vanzelf. Zo houdt NUTRICIA de naam van Hollands zuivel hoog tot ver over onze grenzen.

RAMPJAREN

In het Algemeen Dagblad van 20 mei j.l. kwam een artikel voor over het eindexamen HAVO en in het bijzonder met betrekking op het vak genaamd: aardrijkskunde.

De vraag, die gesteld werd, was : Hoe komt het, dat een choleraepidemie in het jaar 1866 half Rotterdam uitroeide, terwijl in Amsterdam nauwelijks slachtoffers waren te betreuren !

Het antwoord hierop moest zijn : Rotterdam had toen geen waterleiding en/of riolering en Amsterdam wel !!

Bij ons onderzoek met betrekking tot sterftcijfers in de gemeenten Zegwaard en Zoetermeer was het ons ook opgevallen , dat in het bewuste jaar het totale sterftcijfer beduidend hoger lag dan in overeenkomstige jaren en hetzelfde gold voor het jaar 1873.

Het volgend overzicht laat dit dan ook zien :

JAREN	TOTAAL	JAREN	TOTAAL
1864	65 personen	1871	88 personen
1865	91 personen	1872	84 personen
1866	186 personen	1873	103 personen
1867	88 personen	1874	71 personen
1868	72 personen	1875	84 personen

Gaan we het jaar 1866 eens nader bekijken, dan zien we een hoog aantal sterfgevallen in de maanden juni en juli .

Doen we hetzelfde met het jaar 1873, dan is alleen de maand juni in beide gemeenten aan de hoge kant, maar de maand juli van Zoetermeer is vrij normaal te noemen .

Wat kan de oorzaak van het vrij hoge aantal sterfgevallen zijn in de jaren 1866 en 1873 ??

In de scriptie van P. van Domburg met als titel "Zoetermeer, van dorpskern tot groeikern" in samenwerking met het Historisch Genootschap "Oud Soetermeer" komt een grafiek voor van sterfgevallen in Nederland

en dat vermeldt voor de betreffende jaren de ziekten : voor 1866 : cholera en voor 1873 : pokken .

Gelukkig is de medische wetenschap met sprongen vooruitgegaan en behoeven wij voor deze ziekten niet meer te vrezen !!

A.J. Leepel

SPREKEND VERLEDEN

In gesprek met mevrouw M.A. Zonneveld-Muilwijk

Enige tijd geleden mochten wij een gesprek hebben met mevrouw Zonneveld-Muilwijk, die tot grote tevredenheid in de "Morgenster" woont. In 1914 werd zij in Zegwaard geboren uit het huwelijk van Maria Lagerwaard en Albert Muilwijk.

De winkel

"Mijn vader was winkelier en grossier in koloniale waren en drogisterijartikelen. De kruidenierswinkel had hij voor de prijs van vierduizend gulden overgenomen van Cent Kruik. De sortering was groot, zo verkocht hij onder andere ook verf, die hij zelf mengde tot de door de klant gewenste kleur. Het was lang en hard werken. De winkel was open van 's morgens zeven tot 's avonds tien uur ! Wij zagen vader van zondagavond tot dinsdagmorgen nauwelijks, want dan was hij op pad voor de zaak. In het maatschappelijk leven droeg hij ook zijn steentje bij. Zo was hij lid van de Oudercommissie van de Openbare School, zat hij in het Armbestuur en was hij bestuurslid van de Vereniging van Vrijzinnige Hervormden. Toen ik vier jaar was, overleed moeder. Ik had toen een zusje en vier broertjes. Na enkele jaren hertrouwde vader. Daarna kwamen er nog een zusje en twee broertjes bij.

Toen wij nog jong waren, was er personeel, onder andere Wim Oudshoorn, Jan Westhoek P.zn, een dienstmeisje Rina Viergever en een vrouw. Toen wij groter werden, kregen wij ook taken, zoals schoenen poetsen, hout en turf hakken voor het keukenfornuis; wij moesten aardappels schillen, afwassen enzovoort.

Even er tussendoor: Mijn grootvader van vaderskant, die ook Albert heette, was ambtenaar op het Postkantoor en tegelijk timmerman en mijn grootvader van moederszijde had een boerderijtje in Hillegersberg waar we veel hebben gelogeed.

Ik herinner me nog van thuis, dat we een Hongaarse jongen tijdelijk in huis hadden. In die tijd waren er heel wat Hongaarse kinderen in Zoetermeer om op verhaal te komen. Als je interesse had, kon je dat opgeven en dan maar afwachten of je een jongen of een meisje kreeg. In ons geval was het een jongen. Hij moest worden afgehaald op het station en hij had een bordje voor zich aan een koord waarop stond: familie Muilwijk.

Een van de artikelen die wij verkochten, waren pinda's. Die kwamen 's avonds om een uur of negen met de bode uit Rotterdam. Dan waren ze nog helemaal heet. De pinda's waren gebrand en als je je hand in zo'n zak stopte, was dat kokend heet. Dus die zakken werden opengezet op de huiszolder. Maar dat jongetje was bij ons en die vond ze zo heerlijk, die pinda's. En toen op een keer dachten wij: waar zou hij toch zitten? Wat bleek? We hadden een dakkapel en van daaruit was hij pinda's aan het strooien voor kinderen die beneden stonden. Daar stond een hele club kinderen en die vonden dat wel leuk."

Werken in de winkel

"Ik wilde wel doorleren. Mijn bescheiden wens was om naar de Huishoudschool te gaan, maar nee, ik moest thuis in de huishouding en gaan leren in de winkel. Achteraf heb ik dat wel prettig gevonden, maar voor die leeftijd waren het wel heel lange dagen. Wel mocht ik drie middagen in de week naar naai- en kniples bij juffrouw Hoogendam in het Lagereind en daar heb ik nog een foto van.

Vrije tijd had je niet zo veel. Een tijdje ben ik bij Pro Patria, de gymnastiekvereniging geweest en ik ben lid geweest van de VOCVOS, een toneel- en zangvereniging, dat staat voor Volksonderwijs Club voor Openbare School.

Het begon al op de lagere school bij meester Baylé met het kinderkoor 'Het Rozenknopje', waar we al driestemmig zongen. Bij 'Het Rozenknopje' werden ook operettes en toneelstukken opgevoerd.

De Naaischool van Jaantje Hoogendam

Staan van links naar rechts: Jo van der Spek, Riet Muilwijk, Nel Huurman P.dr., Tine Kardol, Co Krijgsman.
Zittend: Corrie Groenheyde P.dr., Jannie van Leeuwen, juffrouw Jaantje Hoogendam, Jeanette Lamens en Nel van Vliet

Bij VOCVOS speelden we stukken als "Tropenadel", "Het Kind" van Herman Heijermans, "Joop Terheul" enzovoort. We gaven uitvoeringen in de gymnastiekzaal van het Spaarbankgebouw. Dan stonden de mensen in de rij voor kaartjes ! We gaven ook uitvoeringen in Bleiswijk en Moerkapelle, daar werden we dan gevraagd en dat was zo leuk".

Bij vader Muilwijk moest er wel gewerkt worden, maar hij was er kennelijk van overtuigd dat een mens ook zijn ontspanning moet hebben. Voor die tijd had hij daarover ruime opvattingen.

De VOCVOS

Bovenste rij van links naar rechts: Henk van der Vooren, .. Rademaker, Wim van Duivenbode, Kanus Jonkers; tweede rij van boven: Nel van der Vooren, ???, Mien van Buitene, Pietje van der Meer, Riet Zonneveld, Wintje Ooms, Jeanne Graafland, Corrie Dogterom, Sien Haak, Iet van der Schantz; derde rij van boven: Graafland (onderwijzer), Cor van Duivenbode, Arie Groenheyde, E. van den Burg (vertegenwoordiger bij Noordam), Vierse (onderwijzer, dirigeerde het koor), Pietje van Herwijnen, Corrie Muilwijk; zittend: Bep de Rijk, Corrie Groenheyde P.dr., Rina Maaskant, Siet Groenheyde en Bep van Duivenbode

"Toen ik zestien jaar was ben ik met mijn vriendin Corrie Groenheyde H. dr tochten gaan maken door Nederland en België, langs jeugdherbergen, dat was heerlijk. We halen nog steeds herinneringen op als we bij elkaar zijn en dan rollen de tranen over onze wangen van het lachten. Ook hebben we met een stel jongeren gekampeerd in een boerenschuur in Ermelo. Dat was met Corrie Groenheyde H. dr , Ina en Cock Groenheyde B. dr, Wil van der Spek, Annie Palte, Tineke Scheer, Sie Visser en ik met twee leidsters, juffrouw Van den Hoek en juffrouw Visser".

Het vervolg

"Dan komt de tijd dat ik mijn man leerde kennen. Dat was in 1936. Hij was chauffeur bij Citosa in de begintijd van directeur Jelle Kok. Er waren toen een stuk of tien chauffeurs en als het nodig was, zat de heer Kok ook zelf achter het stuur. Het waren lange werktijden, want er was nog geen Rij-tijdenbesluit. Van 's morgens vijf of zes uur tot 's avonds de laatste rit. We

gingen soms, als de bus van je verloofde of je man binnenkwam, helpen met ramen zemen en bussen uitvegen. We namen ook wel de gordijntjes uit de bussen mee om ze thuis te wassen. Het was een gezellige tijd !

In 1939 brak de Mobilisatie uit en er werd door bezuinigingen personeel ontslagen. Als eerste mijn man, toen nog mijn verloofde. Hij was de jongste en moest eruit. Hij is toen uitgeleend aan Nutricia. In 1940 zijn we getrouwd. In juli 1940 kregen we twee Duitse soldaten ingekwartierd, want als je slaappleats had, moest je ze in huis nemen. In oktober zijn ze vertrokken, achteraf naar het Oostfront.

In 1942 is mijn man lange tijd ziek geweest. Er waren in die tijd nog niet van die goede sociale voorzieningen. We kregen zes weken 80 % van het loon en daarna viel je onder de Invaliditeitswet. En dat was f 3,42 per week en we verwoonden f 4,50 aan huishuur. Ik heb toen veel naaiwerk voor anderen gedaan en ook heb ik bij het Distributiekantoor gewerkt, dat alles om de eindjes aan elkaar te knopen.

Na de oorlog is mijn man weer teruggegaan naar Citosa. Nutricia wilde hem graag houden, hij zou daar particulier chauffeur van directeur Hodes kunnen worden, maar zijn hart ging uit naar het busbedrijf. Hij kreeg toen het beheer over het magazijn aan de Stationsstraat, waar Citosa toen gevestigd was. In 1951 verhuisde Citosa naar Boskoop en wij moesten mee. Mijn man kreeg daar een veelzijdiger baan. De zaak verhuisde weer en wij verhuisden weer mee.

In 1968 is mijn man overleden, veel te vroeg, zevenenvijftig jaar. Ik ben toen verhuisd naar Zoetermeer, omdat het in Boskoop een dienstwoning was. Het was een onvergetelijke tijd die wij met ons gezinnetje en het busbedrijf hebben meegemaakt".

Albert Muilwijk

Tijdens het gesprek kwamen twee functies aan de orde, die de vader van mevrouw Zonneveld gedurende vele jaren heeft vervuld, en die nog een korte aanvulling behoeven. Dat was in de eerste plaats zijn bemoeienis met de Vereniging van Vrijzinnige Hervormden (V.V.H.) en verder met de weegbrug.

Toen de V.V.H. in 1914 werd opgericht, was de heer Muilwijk één van de oprichters. Gedurende een reeks van jaren heeft hij voor deze vereniging een bestuursfunctie vervuld.

In dit verband mogen wij verwijzen naar het herdenkingsboekje *SAMEN ONDER EEN DAK*, geschreven door Ronald Grootveld en Botine Koopmans naar aanleiding van o.a. het tachtigjarige bestaan van de vereniging. Het boekje is te koop bij het Historisch Museum, de boekhandels Ribberink en Roos en bij De Goede Herder.
Wat de weegbrug betreft nog het volgende:

De weegbrug op de hoek van de Zegwaartseweg en Den Hoom, tot 1988 in gebruik

In het Streekblad van 30 juni j.l. is in de rubriek 'Verleden herleeft bij Oud Soetermeer' een interessante verhandeling gepubliceerd over de geschiedenis van de weegbrug. In 1938 kocht de Coöperatieve Landbouwvereniging 'De Eendracht' -vanwege de gunstige ligging- de tuin van de heer Muilwijk en liet daar een weegbrug bouwen. De heer Muilwijk was de eerste 'weegmeester', later opgevolgd door de heer H. van der Most. De capaciteit van de weegbrug ging tot 25 ton. De weging was zeer nauwkeurig, men kon zelfs één pond boter wegen ! Vroeger werden auto's voor de Wegenbelasting, bijvoorbeeld vrachtauto's die door Lamboo of De Haan waren voorzien van laadbakken, gewogen op de weegbrug. Dat ge-

beurde op woensdagmiddag op kosten van de Belastingdienst en daar werd dan ook druk gebruik van gemaakt. Het ligt voor de hand dat de weegbrug van tijd tot tijd moest worden geijkt en dat een weegmeester zeer integer moest zijn. Weegmeesters werden voor hun functie beëdigd.

Mw M. Moers-De Vree en J.W. Dreise.

Albert Muilwijk (l.) en A. van der Plas (zwager van dhr Muilwijk, chef bij Nutricia)

Heruitgave "Zoetermeer zoals het was"

In 1975 beschreef W.J. Veldhuizen in een aantal artikelen in het Streekblad het Zoetermeer van zijn jeugd omstreeks 1915. Deze teksten werden destijds gebundeld in een boekje, waarin uitgebreid werd ingegaan op het dorpsleven, dat zich op straat afspeelde, hoe men zich kleeedde, op welke manier de mensen met elkaar omgingen enzovoorts. Het boekje was in een mum van tijd uitverkocht.

Dankzij de medewerking van de Rotaryclub Zoetermeer-Zegwaard is Oud Soetermeer in staat gesteld een herdruk van deze inmiddels zeldzame dorpsgeschiedenis te verzorgen. De tekst is opnieuw gezet en het boekje wordt voorzien van zo'n 60 afbeeldingen, waaronder vele nog niet eerder gepubliceerde foto's en Ansichtkaarten.

Naar verwachting verschijnt de herdruk in oktober/november. Gezien de beperkte oplage zullen de boekjes in eerste instantie **exclusief voor leden van Oud Soetermeer** beschikbaar zijn. In de volgende uitgave van dit blad krijgt u informatie over de prijs en de manier van bestellen. Houdt dat in de gaten!

EEN EERSTE STEEN EN GEWOON EEN PAAR ZOETERMEERSE KINDEREN

De laatste 30 jaar is er in Zoetermeer onophoudelijk gebouwd. Huizen, winkels, bedrijven, scholen, kerken, zelfs een ministerie en gevangenis werden in de afgelopen jaren aan het Zoetermeerse dorp toevertrouwd. Door deze bouwperikelen blijft het slaan van een eerste paal of het leggen van een eerste steen voor vele bekenden en ook minder bekende Zoetermeeders een steeds terugkerend genoeg. Plaquettes en gevelstenen attenderen ons op deze heuglijke feiten, zo ook de **GEVELSTEEN AAN DE OUDE KERK IN DE DORPSSTRAAT.**

Na de voltooiing van de bouw wordt in 1787 deze gevelsteen aangebracht. De tekst op de steen hebt u vermoedelijk wel eens gelezen. Om toch het geheugen weer wat op te frissen, geef ik de tekst nog even weer:

'De hand dees drietal iongelingschap; heeft d'eersten steen aan dit gebouw, gelegd tot fundament en trap; voor s'mensen heil en godsdienst trouw den 13: april 1785 door

Thomas van Leeuwen oud 11 iaren

Hugo Maaskant oud 10 iaren

en Adrianus Overvliet oud 10 iaren'.

Gewoon een drietal Zoetermeerse kinderen zult u zeggen, die op de een of andere manier zijn uitgekozen de eerste steen te leggen voor een fonkelnieuw kerkgebouw. Maar wie waren zij en wat is er van hen geworden. Aan de hand van enige genealogische sprokkelingen ga ik in op het leven van dit drietal.

De aanleiding voor het leggen van deze eerste steen voor 's mensen heil en godsdienst trouw wordt teweeggebracht door een besluit van de toenmalige kerkeraad onder predikant J.A. den Appel. De raad komt in 1783 tot de slotsom het oude kerkgebouw, dat zich in een deplorabele toestand bevond, af te breken en een nieuwe kerk te bouwen. De toren van de kerk kon blijven staan en die bepaalt nu nog steeds het stadsbeeld van Zoetermeer. Voor de heren kerkmeesters lag het blijkbaar voor de hand dat hun zonen uitverkoren werden de eerste steen te leggen. Van enig toeval is, in een tijd van oligarchische verhoudingen, niet echt sprake geweest.

Den 13 February Thomas Cornelis van Leeuwen Gerrigje van
Aaltje van Es
in Zoetermeer

Den 2 April Hugo Cornelis Maaskant Mariaantje Huijze
Cornelia Huijze) Maaskant
Maaskant
in Zeegwaard

Den 18 Decemb. Adriaan Jacobs overvlet Neeltje Hoornij
Maria Milden
in Zeegwaard

Thomas, Hugo en Adriaan worden rond 1774 gedoopt in het toen nog bouwvallige kerkgebouw. Op 13 februari 1774 wordt Thomas ingeschreven in het doopboek. Adrianus op 18 december 1774 en Hugo, de jongste van het drietal, op 2 april 1775.

DE OUDERS

Thomas van Leeuwen wordt door zijn ouders Cornelis van Leeuwen en Aaltje van Es vernoemd naar zijn grootvader Thomas van Es uit Bodegraven. Het droogmalen van de Nieuw Drooggemaakte polder onder Zoetermeer tussen 1767 en 1771 lokt Cornelis van Leeuwen vanuit Bodegraven naar Zoetermeer. Hij krijgt het beheer over de onderwatermolen. In 1777 koopt hij uit de failliete boedel van Simon Waltman en Sara van der Burg een erf. Op dit erf, langs het Tweede Weegje, een zijweggetje van de Broekweg, komt later de boerderij te staan waar de familie

op gaat wonen. Het landbouwbedrijf van Cornelis van Leeuwen wordt later uitgebreid met enige kavels grond in de Nieuw Drooggemaakte polder. Vader Conelis bekleedt diverse bestuursfuncties, zoals schepen en kerkmeester en Thomas groeit intussen op als een boerenzoon vertrouwd met koeien en dorsen van het graan. Adrianus Overvliet is net als Thomas een boerenzoon. Zijn vader is de invloedrijke Jacobus Overvliet en één van de welgestelde landbouwers in Zegwaart. Jacobus vervult vele functies in het ambacht Zegwaart, waaronder schepen, weesman, kroosheemraad etc. Adrianus moeder, Maria Muijden, is een dochter van de oud-schoolmeester Adrianus Muijden naar wie Adrianus dan ook werd vernoemd. Het bedrijf van Jacobus Overvliet staat aan de Rokkeveenseweg recht tegenover de huidige Molenstraat die er toen nog niet was. De bijhorende kavels in de Binnenwegsepolder pacht hij van de stad Rotterdam.

Uit zijn tweede huwelijk heeft Cornelis Maaskant één zoon: Hugo genaamd. Cornelis was eerst gehuwd met Marijtje van de Velde, die kort na de geboorte van haar eerste kind kwam te overlijden.

Van zijn schoonvader Jacobus van der Velden koopt Cornelis Maaskant de boerderij aan de Rokkeveenseweg op de plaats waar nu de boerderij staat met naam "Iedere morgen nieuwe zorgen" (aan de zuidkant van de spoorbaan).

Na het overlijden van zijn vrouw blijft Cornelis Maaskant achter met zijn dochtertje Elisabeth. Voor de verzorging van Elisabeth komt zijn nicht Cornelia Maaskant uit Nieuw-Beijerland over naar Zegwaart. Na een aantal jaren treden zij in het huwelijk. Uit dit huwelijk wordt Hugo geboren en zij vernoemen hem naar zijn grootvader Huijge Cornelisz Maaskant. Laatstgenoemde wordt geboren in Ridderkerk net als zijn broer Willem Maaskant. Willem Maaskant heeft een smederij aan den Hoorn onder Zegwaart en is de vader van Cornelis.

Cornelis Maaskant is landbouwer en vervult -naast vele andere functies- het schoutambt van Zegwaart na het vertrek van schout IJsbrand Bolman. Cornelia Maaskant overlijdt in 1795.

JEUGD EN HUWELIJK (1775-1800)

Uit de leeftijden van de kinderen kunt u wel afleiden dat zij met elkaar op school zitten. Het schoolgebouw voor zowel Zegwaart als Zoetermeer staat schuin aan de overzijde van de Oude Kerk. Schoolmeester Pieter Muijden, de broer van Maria Muijden, staat daar voor de klas. Zo groeien de drie jonge boerenzonen op aan het eind van de 18e eeuw ten tijde van schermutselingen tussen oranjegezinden en patriotten.

Tot in 1790 het noodlot toeslaat. Kort nadat hij 15 jaar is geworden, komt *Adrianus Overvliet* te overlijden. Zijn vader Jacobus doet aangifte en rond 9 december

1790 wordt hij ten grave gedragen. Zeven kinderen van Jacobus Overvliet zijn hem al voorgegaan in de dood. Drie uit Jacobus' eerste huwelijk met Suzanne Waltman en vier uit het huwelijk met Maria Muijden.

Thomas en Hugo bereiken niettemin beiden de huwbare leeftijd. Zij zijn rond de 25 jaar als zij beiden in het zesde jaar van de Bataafse vrijheid in het huwelijk treden.

Thomas zoekt zijn aanstaande vrouw in Zoetermeer. Zijn grote liefde is de aan de Voorweg wonende Theodora Kerkhoven, die met hem in het huwelijksbootje stapt. De echtverbintenis wordt gesloten op 11 april 1800. Haar vader, in 1783 al overleden, was de niet geheel onbemiddelde Jacob Kerkhoven, die op de boerderij Plaszicht woonde en diverse kavels grond bezat in de Driemanspolder. Haar moeder, Geertje Russelman, heeft het bedrijf na het overlijden van haar man nog jaren voortgezet.

Hugo treedt ook in 1800 in het huwelijk en wel met de uit Zegwaard afkomstige Neeltje Ziere. Neeltje woont echter kort voor haar huwelijk in het dorp Kralingen. Haar vader, Jacobus Ziere en haar moeder, Pleuntje Groen, hadden, voordat zij tijdelijk terugkeerden naar Kralingen, een landbouwbedrijf aan de Zegwaardseweg met land in de Binnenwegsepolder, dat na hun vertrek werd overgenomen door haar broer, Arie Ziere. De huidige boerderij aan de Zegwaardseweg 43, waar Neeltje woonde en opgroeide, heeft nog steeds de kenmerken van weleer. In 1813 komt Jacobus Ziere toch weer in Zegwaard wonen, maar dan aan het begin van de Dorpsstraat in het Lagereinde, waar hij een huis koopt van de dan inmiddels overleden Jacobus Overvliet.

Thomas koopt op 21 september 1799 een boerderij in Bleiswijk van Willem Swieb. De zogenaamde bouwmanswoning bestaat uit een huis, erve, schuren, stallingen, dorsvloer en bargaen en is gelegen in de Hoekeindsepolder onder Bleiswijk. De verkoper bedingt bij de verkoop dat hij tot 1 mei 1800 in het huis kan blijven wonen zonder dat hij daarvoor enige huur behoeft te betalen. Hierdoor loopt het voorgenomen huwelijk blijkbaar enige vertraging op.

Daar Cornelis Maaskant het schoutambt bekleedt, brengt dit voor Hugo ongetwijfeld voordelen met zich mee. Hij wordt benoemd tot gerechtsbode (1792-1795) van het ambacht Zegwaard. Daarnaast heeft Hugo het plan opgevat de molen van Zegwaard te kopen en met zijn vader en schoonvader als borggen lukt dit voornemen. Op 28 november 1803 gaat hij over tot koop van de windkorenmolen van de vorige eigenaar; de in Rotterdam wonende Johannes Rijshouwer. Voor die tijd is de aankoop van een korenmolen een enorme investering. Tot de molen behoren een huis, schuren, een erf, tuin en boomgaard. Voor de aankoop van de molen

sluit hij bij de verkoper, Johannes Rijshouwer, een hypotheek van f 10.000,-- met een rente van 4% per jaar. De aankoop van de molen bedraagt ruim 16.000 gulden.

ARBEID ADEL en OVERLIJDEN (1800-1850)

Uit het huwelijk van Thomas worden vijf zonen en drie dochters geboren. Drie kinderen komen op jonge leeftijd te overlijden. Kort nadat Thomas zich in Bleiswijk vestigt, koopt zijn zwager Johannes Uijttendogerdt de naastliggende boerderij met twee kavels grond in dezelfde polder. Vele jaren bewerken zij samen met hun zonen de akkers aan de Hoekeindsepolder. Daarnaast is Thomas enige tijd schepen en armmeester geweest in Bleiswijk. De functie van schepen kan men vergelijken met de functie van wethouder. Op 21 juli 1825 komt zijn moeder in Benthuizen te overlijden. Zijn vader was al eerder overleden en wel op 6 juni 1810 te Zoetermeer. Kort na haar overlijden verkopen de erfgenamen, onder wie Thomas zelf, zijn broers en zusters en een neef het erfgoed in Zoetermeer. Voor notaris Van Trigt te Zoetermeer verschijnen de volgende erfgenamen: Margje van Leeuwen, weduwe van Jan van der Touw en landbouwster te Voorschoten, Cornelis van Leeuwen, bouwman(landbouwer) wonende onder 't Wout, Hugo Nieuwkoop, bouwman te Benthuizen en gehuwd met Annigje van Leeuwen, Pieter van Leeuwen, eveneens bouwman te Benthuizen en zijn neef Cornelis Uijttendogerdt, een zoon van hun overleden zus Aaltje van Leeuwen. Zij verkopen het familiebezit in de Nieuw Drooggemaakte polder aan hun broer Pieter van Leeuwen.

Lang is Hugo Maaskant geen molenaar gebleven op de Zegwaardse korenmolen. Na een korte periode van 5 jaar verkoopt hij in 1808 de molen weer. Inmiddels is zijn vader in 1805 overleden en is Hugo samen met zijn halfzuster Elisabeth, die gehuwd is met de landbouwer Jan van der Wal, erfgenaam en eigenaar geworden van zijn vaders goederen. Dit zijn een aantal huizen in Zegwaard. Naast de molen wordt in 1808 ook het onroerend goed van zijn vader van de hand gedaan en vertrekt hij met vrouw en kinderen naar Kralingen, waar zijn schoonouders op dat moment nog vertoeven. Uit het huwelijk zijn in Zegwaard drie kinderen geboren, van wie er twee jong zijn overleden. In Kralingen worden nog drie kinderen geboren, onder wie Arie Maaskant. Arie komt rond 1837 vanuit Rhon terug naar Zegwaard, eerst als arbeider en naderhand neemt hij de slaapstalhouderij van zijn schoonvader, Arie Gladbeek, over aan de Dorpsstraat in Zegwaard. Na het overlijden in 1823 van Jacobus Ziere verkopen de erfgenamen voor notaris Van Trigt het huis aan de Dorpsstraat aan Cornelis van der Wal. Onder de erfgenamen bevindt zich Arie Ziere, nog steeds bouwman aan de Zegwaardseweg. De

vrouwelijke erfgenamen worden vertegenwoordigd door hun echtgenoten, omdat vroeger (vóór 1957) de gehuwde vrouwen handelingsonbekwaam waren en niet gemachtigd waren te tekenen. Hugo Maaskant, van beroep arbeider te Benthuizen, doet dit voor zijn vrouw Neeltje Ziere; Pieter Overvliet, bouwman te Zegwaard, voor zijn vrouw Adriana Ziere en Willem Qualm, bouwman te Zoeterwoude, voor zijn vrouw Pietertje Ziere.

Zegwaardseweg 43; boerderij van familie Ziere (1773-1842)

Thomas en Hugo oefenen hun beroep beiden uit in de landbouw. Hugo weliswaar eerst als molenaar, maar vervolgens als arbeider en Thomas als landbouwer met veeteelt en akkerbouw. Tijdens de Franse tijd ging het met de landbouw voor de wind. De start van beiden was daardoor goed te noemen tot in 1818 het tij ging keren. De boter- en graanprijzen dalen en men krijgt in de landbouw te maken met recessie, werkloosheid en gedwongen verkopen van bedrijven. Daar uit de akte van 1823 blijkt dat Hugo's zwagers allen een landbouwbedrijf bezitten, behoort hij als arbeider niet meer tot het maatschappelijk aanzien van de familie. In een tijd, waar standsverschillen nog hoogtij vieren, kan dit voor hem weleens problemen met zich mee hebben gebracht.

Na een arbeidzaam leven komt Thomas van Leeuwen op 18 juli 1836 te overlijden. Hij wordt in Bleiswijk begraven. Zijn zonen nemen de boerderij over. Na het

overlijden van Thomas neemt Theodora Kerkhoven haar intrek elders in Bleiswijk. Op 8 december 1855 vertrekt zij daarentegen naar Berkel en woont daar aan de Kerkstraat. In de nacht van 18 maart 1857 rond 11 uur 's avonds komt Theodora te overlijden. Zij woont dan in bij de marktschipper Adrianus Jongeneel. Haar zoon Theodorus, die veldarbeider is, doet aangifte van haar overlijden te Berkel.

Hugo vertrok -zoals uit de akte van 1823 blijkt- vanuit Kralingen naar Benthui-zen, waar zijn vrouw komt te overlijden. 's Avonds om 7 uur verklaart hij voor Jan Hendrik Smedingh, de schout van Benthui-zen, dat op 21 oktober 1824 's mor-gens om 8 uur zijn vrouw is overleden. Waarschijnlijk mede door dit feit keert hij terug naar Zegwaard, want als hij in 1826 bij het huwelijk aanwezig is van zijn dochter, wordt vermeld dat hij woonachtig is te Zegwaard. Later woont hij in bij zijn eerder genoemde zoon Arie Maaskant. Hij oefent vanaf die tijd geen beroep meer uit. In de vroege ochtend van 2 februari 1839 komt in het huis aan de Dorps-straat, waar voorheen het sigarenmagazijn van Sentel gevestigd was en nu het warenhuis van Van der Tas staat, de laatste van "dees drietal iongelingschap" te overlijden.

Ik ga er vanuit dat tijdens de eerstkomende Open Monumentendag op 9 septem-ber de steen aan de Oude Kerk met daarop drie namen van gewoon een paar Zoetermeerse kinderen iets meer voor u is gaan leven.

Henk Windmeijer

Bronnen:

- Jan Bieleman, *Geschiedenis van de landbouw in Nederland 1500-1950: veranderingen en ver-scheidenheid*, Meppel, 1992, p 109.
- Ronald Grootveld & Botine Koopmans, *De Oude Kerk te Zoetermeer: gescheidenis van de kerk en de gemeente*, Zoetermeer, 1987, p 15 - 18.
- G.A. Noest, *Privaatrecht voor MEAO, deel 1*, Amsterdam 1992, p 58.
- L.P. van der Tang, *Over "Meermolens" en (nog) meer molens*, 't Seghen Waert 10e jrg nr 5,(1991) p 11 - 12.
- T. Schmidt, *Het oude dorpsbestuur*, 't Seghen Waert 2e jrg nr 8,(1984) p 32.
- T. Schmidt, *Reactie artikel P. van Waaij*, 't Seghen Waert 3e jrg nr 11,(1985) p 33 - 34.
- T. Schmidt, *Uit de oude archieven*, 't Seghen Waert 4e jrg nr 16,(1986) p 56 - 58.
- J. v.d. Spek, *Kerkelijk Zoetermeer in het verleden*, 't Seghen Waert 12e jrg nr 5,(1993) p 14 - 15.
- Doopboeken voor 1811: Bodegraven, Ridderkerk, Nieuw-Beijerland, Kralingen en Zoetermeer.
- Trouwboeken voor 1811: Bodegraven, Zoetermeer en Zegwaard.
- Gaarderboeken voor 1805: Bleiswijk, Zegwaard en Zoetermeer.
- Burgerlijke Stand: Benthui-zen, Berkel, Bleiswijk, Zegwaard.
- Bevolkingsregister: Berkel, Bleiswijk, Zegwaard, Zoetermeer.

VERTROKKEN, MAAR NIET VERDWENEN

Ruim een jaar geleden werd de nieuwe fabriek van Brinkers in Zeewolde in gebruik genomen en werd het hoofdstuk ZOETERMEER definitief afgesloten. Veel personeelsleden vertrokken mee naar Nederlands jongste provincie, maar veel (oud-)medewerkers moesten lijdzaam toezien dat hun voormalige werkgever na *honderdzes-*tien jaar zijn geboortedorp verliet. We beginnen de geschiedenis in 1968. In dat jaar werd een nieuwe fabriek aan de Bleiswijkseweg in gebruik genomen en werden de produktiebedrijven aan de Vlamingstraat en de Dorpsstraat gesloten. In dat jaar was niet alleen de structuur van Brinkers, maar ook de gehele margarinemarkt een andere dan vandaag de dag. Zo raffineerde Brinkers zijn eigen grondstoffen en gebruikte de Nederlandse consument alleen pakjes van 250 gram. Niet lang na de ingebruikname van de (toen) nieuwe fabriek werd door de komst van diverse soorten verpakkingen -wat zich tot heden steeds heeft voortgezet- bij Brinkers een begin gemaakt met constante aanpassingen in de margarineproductie.

Deze aanpassingen konden worden volgehouden totdat het aan ruimte ontbrak om op verantwoorde wijze en met een geruststellend hart de toekomst tegemoet te gaan. Brinkers ging zich om markttechnische redenen concentreren op de kernactiviteiten: het produceren van consumentenmargarine en sauzen. Bovendien wilde Brinkers snel volgens ISO-normen (kwaliteitsnormen) gaan werken en daarom moesten verschillende milieumaatregelen worden ingevoerd. Het gevolg van dit beleid bracht onder andere modernisering van het produktieproces met zich mee. Men moest

de afweging maken om de oude fabriek aan te passen of de produktie voortzetten in een nieuw te bouwen fabriek. Gekozen werd voor de laatste optie. Helaas was de gemeente Zoetermeer niet in staat Brinkers aan de benodigde ruimte voor nieuwbouw te helpen.

Een nieuwe lokatie werd gevonden op het industrieterrein van Zeewolde. Op 27 maart 1993 werd de eerste paal geslagen van de modernste margarinefabriek van West-Europa. Geleidelijk werd de produktie van Zoetermeer naar Zeewolde verlegd.

Vele oud-medewerkers hebben intussen op de open dag van 10 juni 1994 de nieuwe fabriek mogen bewonderen. Het was blijkbaar niet makkelijk voor Brinkers om zijn 'wortels' te vergeten. Het beheerskantoor van Brinkers is nog steeds gevestigd in het huis AKKERLUST op de Vlamingstraat. fam. Moers-de Vree

AWZ landlopers in de polder?

Dit najaar is de kans groot dat leden van de AWZ betrap worden op landloperij in de polders. Niet dat het zo ernstig is als het lijkt; de AWZ is namelijk bezig met de voorbereiding van een groot projekt naar aanleiding van de nieuw te bouwen wijk Zoetermeer-Oost.

Door middel van luchtfoto's, historische bronnen en archeologische opgravingen beginnen we een aardig beeld te krijgen van de ontstaansgeschiedenis van Zoetermeer. Dit beeld beperkt zich echter bijna altijd tot een kleine periode van onze geschiedenis, dat wil zeggen vanaf ongeveer 1250 tot nu. De AWZ heeft daarentegen ook interesse in de oudere geschiedenis en prehistorie van onze streek.

Met de jaren dat de AWZ bestaat komt de ervaring waarmee we nu ook andere onderzoeksgebieden aan kunnen pakken. Naast de al eerder

genoemde onderzoeken kunnen we ons nu ook aan pollenonderzoek¹, geo(morfo)logie² en fosfaatanalyse³ wagen. Door de combinatie van deze technieken hopen we een goed beeld te kunnen geven van de geschiedenis van de Binnenwegse Polder (straks Zoetermeer Oost).

Uit pollenonderzoek is gebleken dat vóór onze jaartelling al sprake kan zijn geweest van bewoning. In de grondmonsters uit deze tijd zijn namelijk sporen gevonden van zogenaamde cultuurvolgers. Dat zijn gewassen die meestal voorkomen wanneer de mens veranderingen in het landschap heeft aangebracht. Dat is voor ons natuurlijk bijzonder interessant. Om onze kennis van zo'n 2000 v. Chr. tot 800 n. Chr. uit te breiden is het van het grootste belang om dit gebied goed te onderzoeken.

Het is echter niet mogelijk om zo'n uitgebreid gebied als de Binnenwegse Polder volledig en uitgebreid te onderzoeken en op te graven (niet alleen heeft de gemeente geen 20 jaar geduld, de AWZ heeft helaas ook niet de beschikking over de daarvoor nodige miljoenen, nog daargelaten of het wel zo nuttig is...).

Om de Binnenwegse Polder in beperkte tijd (de eerste woningen moeten begin 1998 gereed zijn) toch te kunnen behappen, zullen we zeer selectief te werk moeten gaan. De eerste stap in deze selectie is het doen van een veldverkenning, ook wel *landesaufnahme*, *field-survey* of gewoon *landlopen* genoemd. (Zeer oneerbiedige archeologen noemen het ook wel eens *veldverreking* vanwege het onzure weer dat meestal juist op deze dagen de kop opsteekt).

Bij een veldverkenning loopt een aantal mensen keurig in een rijtje over een akker, bij voorkeur vlak na het ploegen, op zoek naar scherven en geluk. Alle scherven en archeologische verschijnselen, die hierbij naar boven komen, worden nauwkeurig in kaart gebracht. Deze *Archeologische Basiskaart* wordt vervolgens gebruikt om te bepalen welke gebieden in aanmerking komen voor nader onderzoek. Deze stukjes land (wij noemen ze *sites*) kenmerken zich meestal door grotere concentraties vondsten of bijzondere kenmerken in het landschap.

De tweede stap is het doen van vervolgonderzoeken op de plaatsen die archeologisch interessant kunnen zijn. Deze onderzoeken bestaan uit grondboringen, fosfaatanalyse en hoogtemetingen.

Met deze extra gegevens gewapend kunnen voorzichtig de eerste proefputjes worden opgelegd. Pas dan wordt -als de geschiedenis ons welgezind is- besloten om een bepaalde site echt op te graven.

Zoals u heeft gezien, zullen er nog heel wat voeten in aarde zijn geweest voordat dit projekt is afgerond. Daarom zullen we u via dit blad (en als het meezit via de pers) op de hoogte houden van onze veldverkenning naar het oudste Zoetermeer.

Eric Dullaart

---

1. *Pollenanalyse* : onderzoek naar de natuurlijke omgeving aan de hand van stuifmeelkorrels (pollen). Hiermee kan worden onderzocht of een gebied in het verleden bijvoorbeeld nat, droog of juist onder invloed van eb en vloed is geweest.

2. *Geomorfologie* : onderzoek naar de veranderingen in het geologische landschap.

3. *Fosfaatanalyse* : onderzoek naar aanwezigheid van fosfaten in de bodem. Fosfaten zijn een typisch produkt van menselijke en dierlijke afvalstoffen. Het in grote hoeveelheden voorkomen van fosfaten wijst dan ook op veeteelt of bewoning op deze plek.

Kopij voor dit blad is dagelijks zeer welkom:

Dublinstraat 253, 2713 HT ZOETERMEER.

Uiterste inleverdatum is zaterdag 14 oktober a.s.

Het avontuur begint bij Dump van Herwijnen

Voor alles wat met avontuur te maken heeft
moet je bij Van Herwijnen zijn.
Dus kom naar de Dorpsstraat 66
voor een complete uitrusting!
Zowel voor jouw actieve hobby
of jouw actieve vakantie!

Een compleet assortiment

Aantrekkelijk geprijsd

**Ook voor campingsport,
messen, overlevingssets...**

tenten
dartsport
klimsport
schietsport
vrijtijdsleding
kampeerartikelen
camping-gaz dealer
berg/wandelschoenen

dump
van Herwijnen
SINDS 1891

Dorpsstraat 66 Zoetermeer Telefoon 079 - 163551

da **RODENBURG**

Dorpsstraat 86a . Zoetermeer . 079 - 16 31 16

UW ADRES VOOR ADVIES EN SERVICE

**DE ZAAK MET EEN UITGEBREIDE HOMEOPATHIE
AFDELING , MET VITAMINEN EN
GEZONDHEIDSPREPARATEN**

**TEVENS IS ER EEN UITGEBREIDE
PARFUMERIE AFDELING**

KOOT

**OUD PAPIER LOMPEN
EN METALEN
AFZET CONTAINERS
BESCHIKBAAR**

**VLAMINGSTRAAT 30
2713 RS ZOETERMEER**

TEL. 079 - 164196